

## Az evangélikus-katolikus Közös Nyilatkozat

1999. augusztus 31-én a reformáció indulása óta példátlan eseményre került sor Augsburgban: az evangélikus és a katolikus egyház hivatalos képviselői közös nyilatkozatot írtak alá a megigazulásról. Abban a hitbeli kérdésben jutottak tehát közös álláspontra, amelyen Luther szerint áll vagy bukik az egyház, és amely évszázados viták kiindulópontja volt. A nyilatkozat szerint a két fél egyetért a megigazulás tanításának alapvető igazságaiban, és kijelenti, hogy a még fennálló eltérések nem jelentenek valódi tanbeli eltérést.

A teológiai párbeszéd evangélikusok és katolikusok között több mint három évtizeddel ezelőtt kezdődött. Nem politikai jellegű alkudozások folytak valamiféle kompromisszum keresésére, hanem gondos, nemegyszer aprólékos teológia-történeti kutatások kezdődtek: felülvizsgálták a reformáció alatt és után keletkezett nézeteket és megfogalmazásokat, és arra törekedtek, hogy mélyebben megismerjék egymás akkori és mostani gondolkodását. E folyamat lényegét jól foglalja össze a Nyilatkozat: Az egyházak az eddigi vitakérdések és a tanbeli elítélések meghaladásával sem a szakadásokat és az elítéléseket nem kezelik könnyedén, sem pedig a saját egyházi múltjukat nem hazudtolják meg. A Közös Nyilatkozat azt a meggyőződést juttatja kifejezésre, hogy a történelem során egyházaink új felismerésekre jutottak. Olyan fejlődést tapasztaltak, amely nem csupán megengedi, hanem meg is követeli, hogy az elválasztó kérdéseket és elítéléseket felülvizsgálják és új megvilágításban lássák.

A párbeszéd eredményeként a két félnek számos kérdésben sikerült közös nevezőre jutnia. E kétoldalú dialógus-folyamat egy-egy állomásán, a rendszeres időközökben tartott konferenciák eredményeként közös jelentéseket adtak ki arról, hogy miben jutottak egyetértésre, és miben térnek el továbbra is az álláspontok. A mostani esemény azért rendkívüli, mert először jelent meg olyan hivatalos, közös nyilatkozat, amelyet a Lutheránus Világszövetség és a Katolikus Egyház közösen adott ki.

Egy évvel a Nyilatkozat megjelenése után, ez év végén magyarul is napvilágot látott a Közös Nyilatkozat. Örömmel vehettük kezünkbe a könyvecskét, azért is, mert Ő a Nyilatkozathoz méltóan Ő evangélikus-katolikus közös munka eredménye, de azért is, mert a hivatalos szövegeken túl számos olyan dokumentumot tartalmaz, amely megvilágítja a szöveg keletkezésének, megjelenésének történetét. Belepillantunk abba a drámai helyzetbe, amelyik 1998 nyarán, az elkészült szöveg-tervezet nyomán kialakult. A Lutheránus Világszövetség 122 tagegyházból és 2 társult egyházból áll, a hivatalos állásfoglaláshoz tehát ki kellett kérnie az ő véleményüket. Megküldték a Nyilatkozat tervezetét a szövetségbe tömörült minden tagegyháznak, állásfoglalásukat kérve. Nyolcvanhat válasz érkezett. Hetvenkilencen feleltek igennel, öten nemmel, két válasz nem volt értékelhető. Az öt negatív válasz a Világszövetséghez tartozó evangélikusok 2,7%-át teszik ki. Elmondható tehát, hogy az evangélikusok túlnyomó többsége egyetértett a Nyilatkozat szövegével, bár részletkérdésekben emeltek kifogásokat és javasoltak pontosításokat. A Világszövetség elnöksége vállalta, hogy ezeket a szempontokat a továbbiakban figyelembe veszik.

Más jellegű, de nem kisebb nehézségek adódtak Róma állásfoglalása körül is. A Hittani Kongregációnak és a Keresztények Egységét Előmozdító Pápai Tanácsnak ugyancsak 1998 júniusában kiadott hivatalos nyilatkozata szerint ugyanis nem mindenben lehet még konszenzusról beszélni. A megigazulással kapcsolatos alapigazságokban teljes ugyan az egyetértés, részletkérdésekben azonban még maradtak eltérések. Ezek további tanulmányozást tesznek szükségessé.

Így alakult ki újabb egy év alatt a Nyilatkozat jelenlegi, végleges formája. Az első rész a két fél egyetértésével megfogalmazott állásfoglalás. Közösen valljuk: egyedül kegyelemből, Krisztus üdvözítő művébe vetett hitben, nem saját érdemünk alapján fogad el minket Isten, és

kapjuk a Szentlelket, aki megújítja szívünket, képessé tesz és felszólít jó cselekedetekre. A Nyilatkozat végén pedig megerősítik: Evangélikusok és katolikusok között konszenzus van a megigazulástan alapvető igazságait illetően. E konszenzus alapján kijelentik: Az evangélikus egyházaknak e nyilatkozatban előadott tanítása nem esik a Trienti Zsinat elítélései alá. Az evangélikus hitvallási iratok elítélései nem alkalmazhatóak a római katolikus egyháznak e nyilatkozatban előadott tanítására.

A Nyilatkozatot bőséges forrásanyag és egy függelék egészíti ki. A függelék azokat a pontokat emeli ki, amelyekben ma is eltérnek a vélemények evangélikusok és katolikusok között. (Ezek részben szerepelnek magában a Nyilatkozatban is.) Csak a legfontosabbat említjük itt: mit is értünk pontosan azon, hogy Krisztus kegyelme megigazultta tette az embert? Igazolta csupán látszat, de a valóságban bűnös marad továbbra is? Ha viszont valóban igazzá lett, hogyan követhet el újra bűnt? És ha rosszat tett, hogyan juthat újra Isten kegyelmébe? Luther ismert fogalmazása szerint a keresztyén ember: *simul iustus et peccator*, egyszerre igaz és bűnös. Mai evangélikus értelmezésben ez azt jelenti – a Nyilatkozat szerint –, hogy Isten (...) Krisztusban igazzá teszi őt Isten előtt. Magára tekintve azonban (...) felismeri, hogy egészében bűnös is marad, a bűn még benne lakik, és nem szereti Istent osztatlan szeretettel. A katolikus felfogás szerint Krisztus kegyelme minden bűnt eltöröl, megmaradnak azonban az emberben a bűnös hajlamok, egész életén át küzdenie kell tehát a bűn ellen. Ha pedig elbukott, a kiengesztelődés szentségében kérhet és kaphat bocsánatot.

Az eltérő nézetek azonban nem gyengítik a közös alapot: A megigazulás evangélikus és római katolikus kifejtése különbözőségében is nyitott egymás felé, és nem szünteti meg a konszenzust az alapvető igazságokban.

A magyar kiadásban közölt szövegeket olvasva végigélhetjük azt az egész napos ünnepségsorozatot is, amelyet 1999. október 31-én, a reformáció ünnepén Augsburgban tartottak. Megelevenedik előttünk a város története: 1518-ban itt szakadt meg Cajetanus bíboros és Luther Márton egyeztető tárgyalása; 1530-ban itt olvasták fel az Ágostai Hitvallást; 1555-ben itt kötötték meg a vallásbékét; ennek ellenére itt is évszázadokon át folyt az evangélikusok és a katolikusok harca egymás ellen.

A keresztyének többsége – akár evangélikusok, akár katolikusok – ma már elvi, elvont kérdésnek tartja a megigazulás tanát. Nem is igazán értik, hogyan lehetett ezen eddigi vitatkozni. Ratzinger bíborosnak e számunkban közölt tanulmánya jól megvilágítja, hogyan tolódtak el a hangsúlyok korunkban. Döntően fontos mégis az, hogy *alapigazságokban* – legalább néhány igen fontos témában – egyetértésre lehetett jutni.

Az ökumenikus közeledés örömét nem egészen egy évvel később megzavarta a Hittani Kongregációnak *Dominus Jesus* című dekrétuma. Az irat valójában a teológiai pluralizmus és relativizmus ellen fogalmazódott, és alapmondanivalójában minden keresztyén közös hitét mondja ki. Ahogy már a Közös Nyilatkozat fogalmazta: Isten Krisztusban minden embert üdvösségre hív. Egyedül Krisztus által igazulunk meg. A *Dominus Jesus* ugyanezt a meggyőződést erősíti meg: Krisztus kinyilatkoztatásának végleges és tökéletes jellegét. Csak Jézus Krisztus kinyilatkoztatása vezet el a történelmünket az egyetemes és végső igazsághoz. A nyilatkozat egyik fejezete szól Krisztus egyházáról is. Ennek néhány mondata nyomán – amint Hafenscher Károly írásából is kitűnik – kommunikációs zavar keletkezett. Bízunk benne, hogy – amint II. János Pál pápa is ismételten hangsúlyozta – az ökumenikus közeledés folyamata nem torpanhat meg ilyen zökkenők ellenére sem. Nagyobb és egyetemesebb hatást ért volna el a nyilatkozat, ha az egész keresztyénség közös hitét vallja meg Jézus Krisztusban, az emberiség üdvözítőjében, aki az út, az igazság és az élet minden ember számára.